

rieka času

Pascal Mercier

premedia

premedia

Pascal Mercier

rieka času

Z nemčiny preložila
Zuzana Demjánová

premedia

Pascal Mercier: Rieka času

Prvé vydanie

Copyright © 2026 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG,
München

Translation © Zuzana Demjánová, 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo Premedia, 2026

All rights reserved

ISBN 978-80-8242-471-6

Odovzdanie

Boli sme dohodnutí na poludnie a zazvonili sme. Potom sme otvorili bráničku a vošli sme. Keď sme kráčali k domu Karl Prager stál vo dverách. „Nemuseli ste zvoniť,“ povedal, „dom predsa patrí oddnes vám. Od polnoci.“ Bolo na ňom vidno, ako ťažko mu tie slová padli. Bolo z nich cítiť smútok, ale i nevraživosť, ktorú sa úporne usiloval nedávať najavo. Predtým ako sme odbočili do ulice, kde stál dom, som zašiel ku krajnici a zastal som. „Čo je?“ spýtala sa Anna. „Len som si uvedomil, aký musí byť preňho tento moment zdrvivý,“ povedal som. „V tom dome vyrástol a potom v ňom desiatky rokov býval. A nielen býval, ale v ňom aj pracoval, reštauroval nábytok. Dnes ráno sa v ňom posledný raz zobudil. Ako povedal, keď sme sa stretli minule: ‚Vypratať ho budete musieť vy, nechcem sa prizerať, ako sa môj život vynáša na ulicu.‘ A teraz tam sedí, sleduje hodinky a čaká na to, kým zazvoníme. Nevie, to je predsa na nevydržanie, nemyslíš?“ „Je, máš pravdu,“ povedala Anna. „A ak ešte zoberieme do úvahy, že odtiaľ odchádza do domova sociálnych služieb, aby tam umrel – to si veru nezaslúži nikto. Ale on to tak chcel, sám si chcel vybrať ľudí, ktorí kúpia jeho dom, kým je toho ešte schopný. Nedô-

veruje svojej dcére. A navyše býva v zahraničí. Ale máš pravdu, to čakanie musí byť hrozné. Tak s tým teda skoncuje.“

Prager položil kľúče na kuchynskú linku, veľmi pedantne ich poukladal jeden vedľa druhého, s navlas rovnakými rozostupmi. „Tu, tieto štyri sú od vchodových dvier, tie dva väčšie od ateliéru a tie dve menšie od zadných dverí,“ povedal. Krátko sa dotkol každého ukazovákom, pritom sa jeden pošmykol a on ho pomaly posunul opäť na svoje miesto. „S láskou,“ povedala neskôr Anna, „v tom pohybe sa ukrývala celá jeho láska k domu, až mi stiahlo hrdlo.“ Prager si všimol naše pohľady. Vtom spravil čosi prekvapivé, čo nás zarazilo – prudko zhrnul kľúče na hrbku, zaštrngali a zacvendžali, čo sa v prázdnom dome ozývalo prihlasno a dotieravo. Myslím si, že aj jeho vyľakal zničujúci náboj prudkého pohybu, lebo sa váhavo pozrel na neusporiadané kľúče a opäť ich úhľadne zoradil. Venoval nám plachý, rozpačitý pohľad. „Rád by som sa s vami prešiel po všetkých miestnostiach,“ povedal.

Vykročil sťažka nahor po schodoch a chopil sa pevne zábradlia. Napadlo mi, či takto zvykne chodiť po schodoch bežne. Akoby sa každým pevným krokom, keď sa silno oprel do dreveného stupienka ubezpečoval, že ešte stále kráča domom, ktorý mu patrí. Ale možno som si to len namýšľal. Na poschodí zamieril do svojej spálne. Vymenil som si pohľad s Annou. Už keď sme tu boli prvýkrát na obhliadke, bolo nám nepríjemné vojsť do

nej. Dve postele a medzi nimi nočný stolík. Na jednej ležala namiesto periny pestrá indiánska deka, zrejme to bola posteľ jeho ženy. Jeho posteľ bola riadne ustlaná, všetko bolo uhladené. Prager ukázal na posteľ. „Dnes ráno som ustlal ako vždy, čo iné som mal robiť?“ poznamenal. „Ale nie to som vám chcel ukázať.“ Otvoril skriňu pri okne. „Tu. Vianočné ozdoby.“ Vytiahol hrču káblikov s elektrickými sviečkami. „Vidíte tamtie háčiky vedľa garníže? Tam ich treba pripevniť a tamto dole je zástrčka. Mám vždy najkrajšie vyzdobený dom široko-ďaleko, všetci to vravia. Iste v tom budete pokračovať.“ Mlčali sme, a on hodnú chvíľu postál medzi skriňou a oknom, v ruke krčovito zvieral káblik so sviečkami. „Len...“ začal, ale potom stíchol a ešte okamih len mlčky stál. Napokon vystúpil na šamlík pri radiátore, potiahol káblik tak, že sa zo skrine vyhrnuli ďalšie sviečky a pripevnil jeho koniec na háčik vedľa garníže. Zostúpil zo šamlíka. „Viete si to predstaviť?“ spýtal sa. Prikývli sme. Pritom to bol taký groteskný pohľad: káblik so sviečkami, ktorý sa vinul zo skrine a bol bez zrejmeého dôvodu pripevnený vedľa garníže. „V noci to bude určite veľmi pekne vyzeráť, keď to bude všetko namontované,“ povedal som. „Poďme teraz von,“ ozval sa Prager upäto a my sme vyšli zo spálne, kde zo steny visel káblik so sviečkami. „Káblik, ktorý sa úplne nezmyselne a bezúčelne ťahal zo skrine a oblúkom k oknu, a Prager, ktorý sa занovito pridržal minulosti – to bolo na nevydržanie,“ povedala Anna neskôr. A všimla si to, čo som videl aj ja, keď Prager

vychádzal von, zavrel za sebou spáľňové dvere tak rozhodne a vzdorovito, akoby chcel povedať: Sem viac nevtkročí žiaden cudzí človek. Pohybujeme sa po tenkom ľade, pomyslel som si.

Vedľajšia izba bola najmenšia v dome. Prager pristúpil k oknu a potočil žalúziou, aby sa dovnútra dostalo viac svetla. „Toto svetlo sa mi páči najviac,“ povedal. Prebehol pohľadom po miestnosti. „Bola to detská izba. Najprv moja a neskôr našej dcéry Charlotte,. Napokon to bola izba, kde Dorothea šila a žehlila. Roky stála v kúte vitrína s figúrkami z muránskeho skla. Často sme chodievali do Benátok a aj do muránskych sklární. Jedného dňa si Dorothea zaumienila, že už figúrky v dome nechce a predala ich, nerozumel som prečo.“ Pozrel sa na nás. „Čo spravíte s touto izbou?“ To ešte nevieme, povedali sme. Prager vyšiel na chodbu. „Vlastne to ani nechcem vedieť,“ povedal potichu, akoby sám pre seba, keď kráčal pred nami. Náhle zastal, vybral z vrečka mobil a vrátil sa do malej izby. Počuli sme tiché šľuknutie. „Zabudol som si odfotiť,“ poznamenal, keď sa vrátil, „čiarky na stene, ktoré ukazujú, ako Charlotte rástla. Izbu sme niekoľkokrát vymaľovali, ale nikdy sme nezatreli stĺpčky s čiarkami.“ Ukázal nám na mobile záber. „Chcem to mať pri sebe.“

V tretej izbe na poschodí boli zošíkmené steny a strešné okno. Bola zariadená ako obývačka. Vo vzduchu visel slabý studený pach fajkového dymu. „S Dorotheou sme tu často sedávali, keď ešte dole bývali moji rodičia,“ vysvetlil Prager. „Nechcete si na chvíľu sadnúť?“ vytiahol z vrečka fajku. Vymenili

sme si s Annou pohľad. Len trpezlivosť, vravela mi očami. Sadli sme si. Prager škrtol zápalkou, priložil ju k tabaku a potiahol. Náhle sa zarazil. „Mal by som sa vás spýtať, či tu môžem fajčiť,“ ozval sa, trochu previnilo, no zároveň aj trucovito. „To je v poriadku,“ povedala Anna. Znela tak vyrovnané. Toto, pomyslel som si, toto je presne žena, s ktorou sa sem chcem nasťahovať.

„Neskôr, keď sme už s Dorotheou bývali v dome sami, sme do tejto izby chodievali fajčiť,“ vysvetlil nám Prager a mávol fajkou, pričom tým pohybom zahrnul celú miestnosť. „A tak to ostalo. Ak si chcem poľahčiť, prídem sem.“ Chvíľu sme mlčky sedeli. Mimovoľne som sa pozrel na knižnicu. Prager si to všimol. „Väčšinou sú to knihy o stolárstve a reštaurovaní nábytku, zopár o architektúre,“ poznamenal. „Chcel som sa tiež naučiť, ako sa reštaurujú staré fresky, ale nedostal som sa k tomu. Vraveli ste mi to, už si presne nespomínam, no nezaobráťate sa niečím podobným?“ „Sme archeológovia,“ povedal som, „a áno, je to mojím spôsobom príbuzný odbor.“ „Môj otec,“ začal Prager, „bol tiež stolár a reštauroval nábytok. Už ako chlapec som sa neustále obšmieval v dielni na prízemí a nikdy som ani nechcel robiť nič iné.“ Potiahol si z fajky a prešiel si dlaňou po tvári. „Keby som mal syna, prial by som si, aby pokračoval v tom remesle. Charlotte – tá žije v celkom inom svete. Máte deti?“ Pokrútil som hlavou.

Prager prudko vstal. „Prepáčte,“ povedal. „Musím si rýchlo odskočiť.“ „Poďme dole,“ povedala

Anna. „Príde za nami.“ Pozrel som sa na hodinky, boli dve. „Musíme mu dopriať čas,“ dodala, „spomeň si, čo si mi predtým povedal v aute.“ Zišli sme do kuchyne, stáli sme vedľa seba a pozerali sme sa von oknom na chodník a bráničku. Anna ma objala okolo pása a ja som jej položil ruku okolo pliec. „Ktovie, kto všetko prejde tou bránou?“ nadhodila Anna. „Čakám na okamih, keď ju Prager za sebou zavrie a my tu budeme môcť začať náš nový život. Sme zajedno, že kuchyňu treba kompletne prerobiť, však?“ „Nielen kuchyňu,“ odvetil som.

Prager zišiel po schodoch ako v spomalenom zábere. Pri každom kroku zrejme cítil, že na daný stupienok kladie nohu poslednýkrát. „Mohli by sme ešte raz zájsť nahor?“ spýtal sa. „Chcel by som vám ukázať, ako treba otvoriť strešné okno, ak ho chcete zvonka umyť. Mám na to taký trik, o ktorom by ste mali vedieť.“ Ak to takto pôjde ďalej, určite vybuchnem, pomyslel som si. „Vďaka, to je od vás milé,“ povedala Anna bez najmenšieho zaváhania, „ale tam, kde bývame, máme presne také isté okná.“ O tom nemohla byť ani reč, bývali sme na prízemí, ale súhlasne som pokýval hlavou.

Prager vykročil do jedálne. Pre túto izbu ma Anna v noci pred niekoľkými dňami zobudila. „Nemôžeme ten dom kúpiť!“ oznámila mi rozrušene.

„Prečo nie?“ „Pre ten luster a obrovský stôl s vysokými stoličkami ako v nejakom spustnutom zámku. Snívalo sa mi, ako som z neho vybehla von.“ „Ale to všetko predsa pôjde preč,“ povedal som, „tie miestnosti budú vyzeráť celkom inak, keď ich

nanovo vytapetujeme a zariadime naším nábytkom.“ Anna má bohatú a precíznu predstavivosť, a prekvapilo ma, že Pragerov dom už dávno v mysli nezariadila a nespravila z neho náš. Trvalo mi dlho, kým som znova zaspal.

„Stôl a stoličky som kúpil v obchode s vyradeným divadelným nábytkom,“ povedal Prager. Vyzerali opotrebovane a ošumelo, ako tam tak stáli. Kompletne som ich zreštauroval.“ Prešiel dlaňou po stole. „Aké ušľachtilé drevo, všakže? Položil som naň dyhu z čerešňového dreva.“ Anna sa dotkla platne a prikývla. „Ako dlho ste na ňom pracovali?“ Božemôj, to sa ho teraz predsa nesmieš pýtať, inak sa to celé natiahne o ďalšiu hodinu, pomyslel som si. „Ale Georg,“ povedala mi Anna neskôr, keď sme o tom hovorili. „Veď to bolo predsa poslednýkrát, čo videl svoj milovaný stôl a stoličky, čo sa ich dotýkal a rozprával o nich. Aj s ostatnými vecami to bolo tak – mal ich pred sebou poslednýkrát. Potom bude všetko už len spomienka. V takú chvíľu sú čas a naša netrpezlivosť nepodstatné.“ „Máš, samozrejme, pravdu,“ povedal som.

Moja netrpezlivosť nebola zvyčajná. Vlastne to ani nebola netrpezlivosť v bežnom zmysle. Len bolo pre mňa postupne čoraz neznesiteľnejšie sledovať ho pri rozlúčke.

„Ak vás to zaujíma, rád vám porozprávam, ako sa to robí,“ povedal Prager.

„Sadnime si k stolu, prinesiem mokku a opíšem vám postup pri reštaurovaní. Čo vy na to?“ „Vynikajúci nápad,“ súhlasila Anna. „Tak som teda

o chvíľu späť, len rýchlo uvarím kávu, ešte mám za pol pohára a aj trochu cukru sa isto nájde.“ Všimol som si, ako pružne, takmer svižne, vykračuje do kuchyne a porovnal som to s ťažkopádnuu chôdzou na schodoch. Tá zmena bola takmer prízračná. „Vieš čo?“ spýtala sa Anna potichu, keď bol v kuchyni. „Pamätáš si predsa, ako som ťa nedávno zobudila, keď sa mi snívalo o tomto stole, týchto stoličkách a tomto odpornom lustri. Čo sa teraz deje, mi akýmsi čudesným, zvláštnym spôsobom pomáha striasť zo seba nočnú moru. Len sa naň pozri, na ten hnusný luster – zvesíme ho a dáme odviezť, a to isté platí aj pre stôl a stoličky. Aké jednoduché!“

Počuli sme, ako v kuchyni vrie voda. „Počkaj,“ ozvala sa Anna náhle, zašla do kúta miestnosti a nadvihla koberec. „Božemôj, sú pod ním parkety! Právě drevené parkety! Prečo pre všetko na svete na ne položil ten pošmúrny koberec?“ Keď sa Prager vrátil a položil tácku s pariacimi sa šálkami kávy na stôl, stála Anna ešte stále v kúte. Všimol si nadvihnutý koberec a zmeravel. „Len...“ začal, spravil zopár neistých, bezcieľnych krokov jedným a potom druhým smerom, prešiel popri Anne, kľakol si a zapravil nadvihnutý koberec na svoje pôvodné miesto. Keď si sadol k stolu a siahol po svojej šálke, roztriasli sa mu ruky a vylial trochu kávy. „Porozprávate nám o tom? O reštaurovaní, myslím,“ nadhodila Anna. Povedala to tónom, akým by sa lekárka obrátila na nevyspytateľného, labilného pacienta. Prager odsunul od seba šálku

s tanierikom, na ktorý sa vyliala káva, tak ďaleko, že to pôsobilo, akoby sa celé zamýšľané posedenie a rozprávanie skončilo ešte pred tým, než sa začalo. „Niet veľmi o čom,“ odsekol zanovito. Na chvíľu sa rozhostilo ticho, olovene ťažké ticho. Prager sa vracal pohľadom k rohu koberca, ktorý Anna nadvihla. Náhle vstal, zamieril rýchlym krokom do kúta a ešte raz ho pristúpil nohou. Potom zašiel do susednej obývačky, otočil sa nám chrbtom a zahľadel sa cez okno do záhrady. Pomyslel som si: takto stál a lúčil sa aj dnes ráno pred tým, ako sme prišli. Obrátil sa k nám. „Odtiaľto dovidieť na rododendron v celej svojej nádhere. Prvý, druhý májový týždeň.“ Vykročil k červenej pohovke. „Ten červený poťah“ povedal. „Vybrala ho Dorothea, kúpila látku v jednom thajskom obchode. Viem reštaurovať aj čalúnený nábytok.“ Na okamih zaváhal, potom si sadol na pohovku, len na chvíľočku a celkom na okraj. Nakoniec vstal. Aj my sme sa zdvihli. Šálky na stole boli ešte plné, uprostred ležala prázdna tácka. Stáli sme. Zdalo sa mi, akoby som musel čas vlastnoručne posunúť, ak som chcel, aby plynul ďalej. „Neviem,“ ozval sa Prager, „ateliér...“ „Samozrejme,“ povedala Anna a Prager zamieril k chodbe, ktorá viedla do ateliéru.

Veľká miestnosť s vysokým stropom bola dôkladne uprataná. Nástroje boli na dlhom pracovnom stole usporiadané rovnako ako kľúče v kuchyni. Na regáloch stáli plechovky farieb. Prager ich prebehol očami. „Raz tie farby zoschnú, načisto zoschnú, na kameň.“ Pozrel sa na nás. „Čo spravíte so všet-

kými tými vecami?“ „To ešte nevieme,“ povedal som. „Ale môžete si byť istý, že sa postaráme o to, aby sa dostali do dobrých rúk.“ „A čo táto miestnosť?“ „Vlastníme niekoľko malých archeologických nálezov, ktoré tu vystavíme. Navyše máme krídlo a možno si tu zariadime hudobnú izbu.“ Pragerovi sa na okamih rozjasnila tvár. V tej chvíli sa mu podarilo úplne uvoľniť. No hneď to aj pominulo.

Počas troch uplynulých hodín, keď nás vodil po dome, z neho bolo cítiť isté napätie, vedomie krátkej budúcnosti. Teraz, keď stál uprostred svojho uprataného, mŕtvo pôsobiaceho ateliéru, v ňom všetko pohaslo. Bol to skôr malý muž. Teraz vyzeral ešte menší než predtým. Pomalým, akoby zabudnutým pohybom si prehrabol strapaté biele vlasy. Premeral si nás s Annou bledými očami. Na ten pohľad nikdy nezabudnem. Akoby vravel: Prečo mi nepomôžete? Potom sklopil zrak a šuchtavým krokom zamieril do chodby.

Stáli sme pri vchodových dverách. Mal som ich otvoriť alebo nie? Čo je taktnejšie a čo svedčí o väčšom rešpekte? Podal Anne ruku. „Prajem vám v mojom dome veľa šťastia,“ povedal. Podal ruku aj mne. „A aj vám.“ Otvoril dvere a držal kľučku dlhšie, než bolo potrebné. „Tie som tiež spravil sám, keď sa staré pokazili.“ Zišiel nadol po troch schodoch. Po pár krokoch sa obrátil a prebehol pohľadom po dome. „Ten dom vlastnili deväťdesiatdeväť rokov Pragerovci,“ povedal. Vykročil po chodníku. Mali sme zotrvať vo dverách a dať mu tak najavo, že nám nie je ľahostajný? Anna ich